

Висновок

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації
Бобрика Валентина Олександровича
„Міжнародні економічні зв'язки громад Карпатського (Центрально-Східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій”,
поданої до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
292 Міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дослідження

Для досягнення цілей сталого просторового розвитку на міжнародному рівні Україна повинна здійснювати нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість. У контексті розвитку міжнародних економічних зв'язків та співробітництва громад на транскордонних територіях повинні реалізовуватися заходи, які спрямовуватимуться не тільки на усунення корінних причин бідності, а й на покращення економічного зростання і процвітання, а також на задоволення потреб людей в охороні здоров'я, освіті та соціальному забезпеченні, передбачаючи при цьому охорону навколишнього середовища. Світовий досвід свідчить, що суспільний прогрес значною мірою залежить від забезпечення балансу між цілями досягнення економічного зростання, підтримки конкурентоспроможності бізнесу, формування екологічної безпеки та зменшення соціальної нерівності.

Збалансований розвиток транскордонного соціально-економічного регіонального простору потребує дієвих механізмів, спроможних забезпечити стабільне та ефективне функціонування регіональної системи. Виходячи із досвіду європейських країн стратегічне управління сталим просторовим розвитком зумовлюється задіяння певних мотиваційних важелів для найповнішого використання наявного потенціалу, через формування і реалізацію стратегій суб'єктно-об'єктного складу, удосконалення міжнародних економічних зв'язків громад в напрямі їх реалізації та обґрунтування шляхів забезпечення їх результативності.

З огляду на відмічене, пошук нових теоретико-методологічних та практичних підходів до удосконалення міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій з урахуванням нагромаджених економічною наукою знань, передового зарубіжного та набутого вітчизняного досвіду зумовив актуальність теми дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Оцінювання дисертаційного дослідження засвідчує, що здобувачем виконано ґрунтовне критичне вивчення теоретичного базису окресленого наукового завдання до удосконалення міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій. Основні положення, узагальнення та висновки дослідження викладені в 15 наукових працях, з них 6 – у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 4 – у колективних монографіях, 1 – стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Європейського Союзу, 1 – стаття в іншому виданні України; 3 – тези конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,4 друк. арк., з них 5,2 друк.арк. належить автору. Вони мають теоретико-методологічне та емпіричне обґрунтування, що зумовлено, зокрема, глибиною здійсненого здобувачем дослідження, опрацюванням 231 найменувань інформаційних джерел (включаючи джерела міжнародної статистичної звітності), які торкаються різноманітних аспектів за тематикою дисертації.

Як публікації, так і зміст дисертації з достатньою повнотою висвітлюють положення поданого на захист дослідження.

Обґрунтованість та достовірність положень і висновків дисертанта визначається досягнутим результатом ретельного вивчення і порівняння: законодавчих та інших нормативно-правових актів України, ближнього та дальнього зарубіжжя, а також міжнародних документів; значного обсягу спеціальної наукової літератури в галузі економіки знань; розрахунково-експериментальних результатів емпіричного дослідження; аналізу державних програмних документів.

У процесі дослідження автором використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пошуку, зокрема: порівняння та дедукція – для виявлення змісту понятійно-категоріального апарату і зв'язків щодо розвитку міжнародних економічних зв'язків громад європейських регіонів у процесах сталого розвитку транскордонних територій; системний підхід, що дало можливість встановити тенденції перебігу дво- та багатостороннього транскордонного економічного співробітництва й формування інституційного потенціалу глокалізації й кластерного розвитку в Карпатському регіоні; методи систематизації й узагальнення – дали можливість узагальнити нормативно-правові документи та літературні джерела за темою дослідження; статистичного аналізу – для аналізу сучасних тенденцій формування та розвитку геоекономічного простору Карпатського (Центрально-Східного) регіону Європи; графічні методи – для демонстрації аналітичних, теоретичних та рекомендаційних положень щодо міжнародних економічних зв'язків громад

Карпатського (Центрально-Східного) регіону Європи; структурно-функціональний метод – використано при дослідженні механізмів та інструментів залучення інноваційного підприємництва до процесів інтенсифікації розвитку зовнішніх економічних зв'язків транскордонних територій; метод порівняльного аналізу – дав можливість виявити сучасні стратегії управління розвитком в Центрально-Європейських країнах та Україні.

Узагальнення наукових підходів стосовно процесу формування міжнародних економічних зв'язків і забезпечення сталого просторового розвитку транскордонних територій дало можливість автору обґрунтувати теоретико-методичні основи дослідження. При цьому, роботі притаманні логічний зв'язок викладення матеріалу, смислова завершеність, цілісність та єдність, що сприяло окресленню виваженої послідовності, стилістичної коректності та чіткості формулювання висновків наукової розвідки.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертаційній роботі Бобрика В.О., базуються на системному підході до оцінювання, аналізу і діагностики об'єкта дослідження.

Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, забезпечена знанням і творчим використанням наукової методології і застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичних планів наукових досліджень Ужгородського національного університету.

Таким чином, ступінь обґрунтованості результатів дослідження Бобрика Валентина Олександровича є таким, що підтверджується відповідними матеріалами та виконаними вимогами до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Новизна результатів наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні теоретико-методологічних і науково-практичних засад вирішення завдання до удосконалення міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій. Найбільш суттєві результати дослідження, що містять наукову новизну полягають в наступному:

вперше:

- розроблено концепцію інноваційного розвитку транскордонних територій, ядром якої є регіональний заклад вищої освіти, який здійснює функції інтегратора знань та інновацій у ході імплементації норм законодавства України про освіту, засад Болонського процесу, Лісабонського порядку денного та інших національних і міжнародних актів та програм інноваційної

трансформації вищої освіти, а саме: формування механізму включення університетів до соціально-економічного зростання регіонів своєї локалізації; реалізація узгоджених інтересів у системі «університет-влада-підприємництво-громада»; об'єднання можливостей та ресурсів університетів-партнерів по транскордонному співробітництву на інтегральній освітньо-інноваційній платформі заради прискорення регіонального розвитку відповідно до засад реалізації трикутника знань, що передбачає суттєве зростання частки економіки знань та інновацій у валовому регіональному продукті та набуття транскордонними регіонами статусу «learning region» за критеріями ОЕСР;

удосконалено:

- методичні підходи до моніторингу стану розвитку транскордонного співробітництва, які на відміну від існуючих базуються на критеріях оцінки єврорегіонального співробітництва (ціннісно-раціональні, ціле-раціональні, прагматичні) та засобах моніторингу й інформаційного забезпечення (статистичний аналіз, експертне оцінювання, аналіз інформації з інтернет-ресурсів та ЗМІ);

- інституційну компоненту сталого просторового розвитку, яка містить формальні та неформальні норми та правила, які регулюють поведінку соціальних акторів, форми організації життєдіяльності суспільства, механізми, що забезпечують відтворення європейських та національних програм регіонального розвитку і міжрегіонального економічного співробітництва та їх вплив на середовище транскордонних асиметрій;

- підходи до реалізації єврорегіонального співробітництва у формі публічно-приватного партнерства як складової Стратегії розвитку Карпатського Євро регіону, що передбачають: створення умов для впровадження позитивного досвіду розвитку інтеграційних процесів, формування міжрегіонального конкурентного середовища, створення однорідного соціально-економічного простору на основі поглиблення міжнародної кооперації праці, забезпечення ефективного використання природних ресурсів, узгодження політики регулювання потоків робочої сили, реалізація єдиної транспортної політики, формування спільної фінансової та банківської інфраструктури;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категорійний апарат дослідження шляхом уточнення сутності сталого просторового розвитку громади, що забезпечує координацію міжнародних економічних зв'язків на транскордонних територіях за елементами: економічний, соціальний, екологічний, освітньо-інноваційний та враховує концепт глокалізації, у процесі якого забалансовано використовуються локальні ресурси та особливості;

- науково-емпіричний підхід до дослідження міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-Східного) регіону Європи,

результатами якого є визначення нових тенденцій розвитку міжрегіонального економічного співробітництва на підставі індикаторів, які відображають результати зовнішньоекономічної діяльності, демографії та урбанізації країн-партнерів, європейських та національних програм регіонального розвитку та демонструють необхідність розвитку регіональної глокалізації територіальних громад транскордонних територій порівняно з розвитком національних зв'язків;

- методичний підхід до оцінки інноваційного розвитку регіону на основі коефіцієнта, який відображає тенденції спаду, нейтрального стану, розвитку та стабілізації, що дозволяє виявити розрив або закріплення міжнародних економічних зв'язків на транскордонних територіях.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження

Наукове та практичне значення дисертації полягає у розвитку теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення міжнародних економічних зв'язків громад карпатського (Центрально-Східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій. Представлені пропозиції та результати дисертаційної роботи пройшли належну апробацію, що підтверджено відповідними документами.

Практичне значення положень і рекомендацій виконаного дослідження полягає в тому. Що вони можуть бути застосовані в практиці органів публічного управління в частині питань щодо удосконалення міжнародних економічних зв'язків територіальних громад транскордонного регіону у процесах сталого просторового розвитку.

Матеріали дисертаційного дослідження також можуть бути використані у навчальному процесі підготовки магістрів міжнародних економічних відносин.

Оцінка оформлення дисертації

Дисертація оформлена відповідно до вимог МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і достатньою мірою обґрунтований. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 250 сторінок, з них 218 сторінок основного тексту, у тому числі 24 таблиці, 44 рисунки, 3 додатки, список використаних джерел, який налічує 231 найменування.

Дискусійні положення і критичні зауваження

Зазначаючи змістовність поданої до захисту дисертації, обґрунтованість її

основних положень, висновків і рекомендацій, водночас доцільно окреслити окремі дискусійні положення та критичні зауваження:

1. В число проблем, що ускладнюють міжнародні економічні відносини на транскордонних територіях необхідно було включити взаємодію науки з виробництвом, що є причиною низького інноваційного рейтингу зазначених територій, зокрема, виокремити проблеми у науковій сфері пов'язані з: труднощами впровадження результатів наукових досліджень на національному та глобальному рівнях; неефективністю наявної інфраструктури з підтримки інновацій, трансферу і комерціалізації технологій; скороченням фінансування прикладних досліджень, їх координації та впровадження; відсутністю у дослідників необхідних компетенцій для успішного просування інноваційних розробок на внутрішній і міжнародний ринки.

2. Відносно виробничої сфери у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій автору слід було наголосити на її недостатній поінформованості на теперішній час про наукові розробки й інноваційні проекти, наявні в академічних інститутах, дослідних організаціях і ЗВО, хоча певні інструменти для цього були визначені у дисертації (зокрема, міжнародні та вітчизняна мережі трансферу технологій), а також обмеженості внутрішніх інвестиційних ресурсів для впровадження прогресивних технологій з модернізації виробництва.

3. При дослідженні проблем фінансової сфери та окресленні заходів до їх вирішення громадами Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи поряд з нерозвиненістю ринку послуг для фінансування інноваційних проектів з певним рівнем ризиків та відсутністю об'єктивних стимулів, що забезпечують привабливість інвестування в інноваційні проекти необхідно було наголосити на відсутності преференцій (законодавчій реалізації концепції ноосфери («сфери розуму»), розроблену у працях В. І. Вернадського. Науковий здобуток В.І. Вернадського можна вважати ключовою основою формування майбутньої моделі сталого просторового розвитку.

4. Одним з найбільш актуальних питань у забезпеченні сталого просторового розвитку транскордонних територій на сьогоднішній день є формування їх довгострокової інноваційної безпеки. У цьому контексті потрібно було обґрунтувати і окреслити підходи до вирішення проблем запровадження інноваційних технологій як вагомому інструменту забезпечення національної і глобальної безпеки, в тому числі фактору ризику зазначеної безпеки, до прикладу екологічної, або кібер. Нині, на жаль, застосування інноваційних технологій з метою забезпечення якісного економічного зростання не враховують інтереси формування екологічної безпеки.

5. Глобалізація зумовила розвиток загальносвітового ринку праці науковців. Зазначене сформувало не тільки загрозу «відпливу мізків» для

Карпатського Єврорегіону, але і можливості отримання вигод від «циркуляції мізків», що включає збільшення кадрового наукового потенціалу транскордонних територій. Автору дисертації потрібно було розробити шляхи взаємовигідної співпраці і реалізації спільної політики, в межах транскордонних територій, яка б сприяла поліпшенню ситуації у напрямі акумулювання кадрового наукового потенціалу досліджуваних територій і застосування превентивних заходів з метою нівелювання негативних ефектів спричинених міграційними процесами.

Загальний висновок

1. Дисертаційна робота Бобрика Валентина Олександровича „Міжнародні економічні зв'язки громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій” є завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно автором на актуальну тему, містить обґрунтовані теоретичні, науково-методичні засади і практичні пропозиції до удосконалення міжнародних економічних зв'язків громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій.

2. Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну практичну цінність сформульованих положень і висновків дисертаційна робота Бобрика Валентина Олександровича відповідає «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 щодо дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292(056) Міжнародні економічні відносини.

Результати дисертації апробовано на засіданні фахового семінару №7 від 11.03.2021 р. За результатами засідання фахового семінару ухвалено затвердити позитивний висновок рецензентів щодо рекомендації до захисту в спеціальній вченій раді дисертаційної роботи Бобрика Валентина Олександровича на тему: «Міжнародні економічні зв'язки громад Карпатського (Центрально-східного) регіону Європи у процесах сталого просторового розвитку транскордонних територій» на здобуття ступеня доктора філософії з за спеціальністю 292(056) Міжнародні економічні відносини.

11.03.2021

Рецензент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки і підприємництва,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

М.В. Газуда

Рецензент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів і банківської справи,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

М.М. Пітюлич

Підписи д.е.н., проф. М. В. Газуди,
д.е.н, проф. М.М. Пітюлича засвідчую:
Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

О.О. Мельник